

## Нові для Кримського півострова види лишайників

ОЛЕКСАНДР ЄВГЕНОВИЧ ХОДОСОВЦЕВ

KHODOSOVTSSEV A.YE. 2006: **New for Crimean Peninsula Species of Lichens.** *Chornomors'k. bot. z.*, vol. 2, N1: 98-103.

The data about locations and ecology for 25 new for Crimean peninsula species of lichens: *Acarospora umbilicata* Bagl., *Arthonia pruinata* (Pers.) A.L. Sm., *Aspicilia maculata* (H. Magn.) Oxn., *Bacidia subincompta* (Nyl.) Arnold, *Bryoria bicolor* (Ehrh.) Brodo & Hawksw., *Caloplaca ammiospila* (Wahlenb.) H. Oliv., *Catinaria atropurpurea* (Schaer.) Vězda & Poelt, *Collema limosum* (Ach.) Ach., *Endocarpon pusillum* Hedwig, *Hymenelia ceracea* (Arnold) M. Choisy, *Lecidella flavosorediata* (Vězda) Hertel & Leuckert, *L. scabra* (Taylor) Hertel & Leuckert, *Leptogium cyanescens* (Rabenh.) Körb., *L. intermedium* (Arnold) Arnold, *Micarea bauchiana* (Körb.) V. Wirt & Vězda, *Ochrolechia szatalensis* Vers., *Opegrapha rupestris* Pers., *Oxneria falax* (Hepp.) S. Kondr. & Kärnef., *Phaeophyscia ciliata* (Hoffm.) Moberg, *Phaeophyscia sciastra* (Ach.) Moberg, *Ramalina dilacerata* (Hoffm.) Hoffm., *Strigula stigmatella* (Ach.) R.C. Harris, *Trapelia obtegens* (Th.Fr.) Hertel, *Thelidium zwackii* (Hepp.) A. Massal., *Thrombium epigeum* (Pers.) Wallr. are provided.

*Keywords: lichens, locations, the Crimea*

*Ключові слова: лишайники, місцезнаходження, Крим*

Інвентаризація лишайників Кримського півострова ще далека до свого завершення. Досліджуючи колекції кримських лишайників, ми ідентифікували 25 нових для території півострова видів лишайників: *Acarospora umbilicata* Bagl., *Arthonia pruinata* (Pers.) A.L. Sm., *Aspicilia maculata* (H. Magn.) Oxn., *Bacidia subincompta* (Nyl.) Arnold, *Bryoria bicolor* (Ehrh.) Brodo & Hawksw., *Caloplaca ammiospila* (Wahlenb.) H. Oliv., *Catinaria atropurpurea* (Schaer.) Vězda & Poelt, *Collema limosum* (Ach.) Ach., *Endocarpon pusillum* Hedwig, *Hymenelia ceracea* (Arnold) M. Choisy, *Lecidella flavosorediata* (Vězda) Hertel & Leuckert, *L. scabra* (Taylor) Hertel & Leuckert, *Leptogium cyanescens* (Rabenh.) Körb., *L. intermedium* (Arnold) Arnold, *Micarea bauchiana* (Körb.) V. Wirt & Vězda, *Ochrolechia szatalensis* Vers., *Opegrapha rupestris* Pers., *Oxneria falax* (Hepp.) S. Kondr. & Kärnef., *Phaeophyscia ciliata* (Hoffm.) Moberg, *Phaeophyscia sciastra* (Ach.) Moberg, *Ramalina dilacerata* (Hoffm.) Hoffm., *Strigula stigmatella* (Ach.) R.C. Harris, *Trapelia obtegens* (Th.Fr.) Hertel, *Thelidium zwackii* (Hepp.) A. Massal., *Thrombium epigeum* (Pers.) Wallr., для яких наводимо місцезнаходження та екологічні особливості.

### Матеріали та методи

Матеріалами були колекції лишайників, зібрані протягом польових досліджень 1999-2004 років на території Кримського півострова. Лишайники визначалася за стандартною методикою [PURVIS et al., 1992]. Зразки зберігаються в ліхенологічному гербарії Херсонського державного університету (KHER).

### Результати досліджень

***Acarospora umbilicata*** Bagl., Mem. R. Acc. Sc. Torino, ser. 2: 397 (1857).

*Екологія.* На силікатних зволжених скелях

*Місцезнаходження.* Південний Берг Криму. Алуштинський р-н: г. Кагель, 15.11.2001, leg. С. Зеленко, det. О. Ходосовцев (KHER).

Раніше наводився з Закарпатської області [ОКСНЕР, 1968; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998].

**Arthonia pruinata** (Pers.) A.L. Sm., Monogr., Brit. Lich., 2: 214 (1911).

*Екологія.* На корі широколистяних дерев в захищених від дощу місцях.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: г. Кастель, 15.11.2001, leg. & det. О. Ходосовцев (КНЕР).

Був відомий з Закарпатської області [ОКСНЕР, 1956; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; PURVIS et al., 1992].

**Aspicilia maculata** (H. Magn.) Oxn., Nov. Syst. Plant. Non Vasc., 9: 289 (1972).

*Екологія.* На карбонатних гірських породах.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: г. Тирке, 1200 м н.р.м., 29.04.2000, leg. & det. О. Ходосовцев (КНЕР). Бахчисарайський р-н: окол. с. Соколине, г. Бойка, 04.06.1999, leg. & det. О. Ходосовцев (КНЕР).

Вид відмічався в Донецькій області [KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998].

**Bacidia subincomta** (Nyl.) Arnold, Flora, 53: 472 (1870).

*Екологія.* На деревині та корі старих дерев.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: Кримський природний заповідник, 12.11.2001, leg. & det. О. Ходосовцев (КНЕР).

Відомі колекції з Закарпатської області [ОКСНЕР, 1956; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998].

**Bryoria bicolor** (Ehrh.) Brodo & Hawksw., Opera Bot., 42: 99 (1977).

*Екологія.* На ґрунті та рослинних рештках.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: хребет Чатир-Даг, г. Еклізі-Бурун, 1520 м н.р.м., 02.10.1999, leg. & det. О. Ходосовцев (КНЕР).

Наводився з кількох місцезнаходжень в Чернівецькій, Івано-Франківській, Львівській та Закарпатській областях [ОКСНЕР, 1993; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

**Caloplaca ammiospila** (Wahlenb.) H. Oliv., Mém. Soc. Sc. Nat. Cherbourg, 37: 136 (1909).

*Екологія.* На мохах у яйлинських ландшафтах.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Ялтинський р-н, Бабубган-яйла, г. Роман-Кош, 1545 м н.р.м., 12.11.2001, leg. & det. О. Ходосовцев (КНЕР).

Без точного місцезнаходження наводився для Карпат [KONDRATYUK et al., 2003].

**Catinaria atropurpurea** (Schaer.) Vězda & Poelt, [in Poelt & Vězda], Bibl. Lichenol., 16: 363 (1981).

*Екологія.* На корі широколистяних порід дерев.

*Місцезнаходження.* **Південний Берег Криму.** Алуштинський р-н: г. Кастель, 15.11.2001, leg. & det. О. Ходосовцев (КНЕР).

Було відомо місцезнаходження в Закарпатській області [ОКСНЕР, 1968; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

**Collema limosum** (Ach.) Ach., Lich. Univ.: 629 (1810).

*Екологія.* На ґрунті.

*Місцезнаходження:* АР Крим, окоп. с. Дмитрівки, берег Сивашів, на підвищених елементах рельєфу (1,5-2,5 м заввишки), координати: N 45° 31' 89,4" E 35° 05' 20,8", 08.06.2003, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Лишайник наводився із Закарпатської, Івано-Франківської, Тернопільської та Херсонської областей [ХОДОСОВЦЕВ, 1999; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

**Endocarpon pusillum** Hedwig, Descr. Adumbr. Muscor. Frond., 2: 56 (1789).

*Екологія.* На карбонатних ґрунтах.

*Місцезнаходження.* **Кримський Злаковий Степ.** Ленінський р-н: г. Опук, 10.08.1995, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Був відомий з численних місцезнаходжень в Карпатах [МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003], рівнинної частини України [КОНДРАТЮК, СОЛОНИНА, 1990; ХОДОСОВЦЕВ, 1999; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998].

**Hymenelia ceracea** (Arnold) M. Choisy, Bull. Mens. Soc. Linn. Lyon, 18: 145 (1949).

*Екологія.* На періодично зволжених силікатних скелях.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: північний схил до г. Папа-Кая, 550-600 м н.р.м., 23.09.2000, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Вид знаходили в Закарпатській області [МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

**Lecidella flavosorediata** (Vezda) Hertel & Leuckert, Willdenowia, 5, 3: 374 (1969).

*Екологія.* На корі дерев. – ГК.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Бахчисарайський р-н, окоп. с. Соколине, г. Бойка, 800 м н.р.м., leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Вид наводився із Закарпатської області [KONDRATYUK et al., 2003].

**Lecidella scabra** (Taylor) Hertel & Leuckert, Willdenowia, 5-3: 375 (1969).

*Екологія.* На вологих силікатних скелях.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: північний схил г. Папа-Кая, 550-600 м н.р.м., 23.09.2000, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER); урочище Чігінитра, 650 м н.р.м., 04.05.2000, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER). **Південний Берег Криму.** Алуштинський р-н: г. Аю-Даг, 17.09.1999, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Лишайник збирався в Житомирській, Київській та Кіровоградській областях [КОНДРАТЮК, СОЛОНИНА, 1990; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998].

**Leptogium cyanescens** (Rabenh.) Körb., Syst. Lich. Germ.: 420 (1855).

*Екологія.* На корі широколистяних дерев у вологих умовах.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: західна частина Карабі-яйли, потік Су-Ат, 900 м н.р.м., leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Були відомі місцезнаходження в Закарпатській та Чернівецькій областях [МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982; ОКСНЕР, 1956; KONDRATYUK et al., 2003].

**Leptogium intermedium** (Arnold) Arnold, Flora, 68: 212 (1885).

*Екологія.* На ґрунті, мохах та рідше при основі дерев.

*Місцезнаходження.* **Південний Берег Криму.** Ялтинський р-н, мис Плака, на габро-діоритах, 13.11.99, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

*Таксономічні примітки.* Згідно з П. Йоргенсоном, вид *L. minutissimum* є синонімом до *L. subtile*. В описі А.М. Окснера [ОКСНЕР, 1956] до *L. minutissimum* (Floerke) Fr. вказується наскрізь параплектенхіматозна тканина. На основі цієї ознаки він був розташований в секції *Homodium*. Насправді цей вид, як і попередній, має тільки верхній та нижній коровий шари та серцевину з гіфами, що розташовані без певного порядку. Цей вид займає проміжне положення між *L. plicatile* та *L. gelatinosum*. Він нагадує зменшену форму *L. gelatinosum*, однак для останнього характерним є широкі блискучі та більш зморшкуваті лопаті до 5 мм завширшки та пухка серцевина. Всі відомі місцезнаходження з Закарпатської області [ОКСНЕР, 1956; МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982] потребують перевірки.

**Micarea bauchiana** (Körb.) V. Wirth & Vězda [in Vězda & V. Wirth], Folia Geobot. Phytotaxon., 11: 95 (1976).

*Екологія.* При основі дерев, ґрунті та скелях.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: окол. с. Виноградне, 700 м н.р.м., 15.11.2002, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Відомо лише одне місцезнаходження з Рівненської області [КОНДРАТЮК, СОЛОНІНА, 1990; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998].

**Ochrolechia szatalensis** Vers., Ann. Hist. Nat. Mus. Nat. Hung., 50: 80 (1958).

*Екологія.* На корі широколистяних порід дерев.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: Кримський природний заповідник, 12.11.2001, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

*Таксономічні примітки.* Морфологічно близький до епілітного *O. parella* та епіфітного *O. pallescens*, що мають червоне забарвлення епітецію від С та КС. Нещодавно був знайдений в Закарпатській області [KONDRATYUK et al., 2003].

**Opegrapha rupestris** Pers., Usteri's N. Ann. Bot., 5: 20 (1794).

*Екологія.* На кальцефільних ендолітних лишайниках.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н, хр. Чатир-Даг, 1300 м н.р.м., 02.10.1999, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER). **Південний Берег Криму.** Ялтинський р-н, заповідник "Мис Мартъян", 0.6.05.2000, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Був відомий в багатьох областях України [KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003] крім АР Крим.

**Oxneria falax** (Hepp.) S. Kondr. & Kärnef.

*Екологія.* На прямовисних силікатних та карбонатних скелях.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Ялтинський р-н: Нікітська яйла, 950 м н.р.м., 11.11.1999, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER). **Південний Берег Криму.** Алуштинський р-н: г. Кастель, 15.11.2001, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Один з поширених лишайників в Україні [KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998], однак до цього часу не був відомий в Криму.

**Phaeophyscia ciliata** (Hoffm.) Moberg, Symb. Bot. Upsal., 22, 1: 30 (1977).

*Екологія.* На корі широколистяних порід дерев.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Сімферопольський р-н, шосе Сімферополь-Алушта, 27 км, 1959, leg. А. Окснер та Є. Копачевська, det. О. Ходосовцев (KW).

Один із звичайних лишайників в Карпатах [МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003], але дуже рідкісний у Криму.

**Phaeophyscia sciastra** (Ach.) Moberg, Symb. Bot. Upsal., 22, 1: 47 (1977).

*Екологія.* На експонованих силікатних скелях.

*Місцезнаходження.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: г. Південна Демерджі, 1050 м н.р.м, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Для АР Крим без місцезнаходжень наводився у другому чеклісті лишайників України [KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998]. Відомий також з Карпат (Івано-Франківська область) та рівнинної частини України (Донецька, Харківська та Херсонська області) [ХОДОСОВЦЕВ, 1999; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

**Ramalina dilacerata** (Hoffm.) Hoffm., Herb. Viv., Coll. Plant. Sicc. Univ. Mosquensis: 451 (1825).

*Екологія.* На корі листяних порід дерев.

*Місцезнаходження:* АР Крим, Нижньогірський р-н, лісосмуга с. Ровенки до с. Дмитрівка, Координати N 45° 28' 91,5" E 35° 01' 92,9", 07.06.2003, leg. & det. О.Є. Ходосовцев (KHER).

До цього був відомий з кількох місцезнаходжень в Херсонській області [ХОДОСОВЦЕВ, 1999; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998].

**Strigula stigmatella** (Ach.) R.C. Harris, [in Hawksw. & al.], Lichenologist, 12: 107 (1980).

*Екологія.* На корі та мохах при основі широколистяних порід дерев у вологих умовах.

*Місцезростання.* **Гірський Крим.** Алуштинський р-н: західна частина Карабі-яйли, потік Су-Ат, 01.05.2000, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Відомий в Україні лише з Закарпатської області [МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982; ОКСНЕР, 1956; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

**Trapelia obtogens** (Th.Fr.) Hertel, Ber. dtsch. bot. Ges., n. F., 4: 181 (1970).

*Екологія.* На силікатних скелях.

*Місцезнаходження.* **Південний Берег Криму.** Алуштинський р-н: г. Аю-Даг, 17.09.1999, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Наводився з Закарпатської області [МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982; ОКСНЕР, 1968; KONDRATYUK, KNODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

**Thelidium zwackii** (Hepp.) A. Massal., Fram. Lichenogr.: 16 (1855).

*Екологія.* На ґрунті.

*Місцезнаходження:* АР Крим, окол. с. Дмитрівки, берег Сивашів, на підвищених елементах рельєфу (1,5-2,5 м заввишки), координати: N 45° 33' 79,6" E 35° 04' 18,6", 08.06.2003, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Нещодавно вид був знайдений в Закарпатській області [KONDRATYUK et al., 2003].

**Thrombium epigeum** (Pers.) Wallr., Fl. Krypt. Germ., 3: 294 (1831).

*Екологія.* На карбонатному ґрунті.

*Місцезнаходження.* **Південний Берег Криму.** Судацький р-н: мис Меганом, 02.02.2002, leg. & det. О. Ходосовцев (KHER).

Були відомі місцезнаходження цього виду з Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей [МАКАРЕВИЧ, НАВРОЦКАЯ, ЮДИНА, 1982; ОКСНЕР, 1956; KONDRATYUK, KHODOSOVTSSEV, ZELENKO, 1998; KONDRATYUK et al., 2003].

### Список літератури

- МАКАРЕВИЧ М.Ф., НАВРОЦКАЯ И.Л., ЮДИНА И.В. Атлас географического распространения лишайников в Украинских Карпатах. – К.: Наук. думка, 1982. – 404 с.
- КОНДРАТЮК С.Я., СОЛОНІНА Е. Ф. Аннотированный список лишайников равнинной части Украинской ССР. – Киев, 1990. – Препринт. – 58 с.
- ОКСНЕР А. М. Флора лишайників України. — К.: Вид-во АН УРСР, 1956. – Т. 1. – 495 с.
- ОКСНЕР А. М. Флора лишайників України. – Київ: Вид-во АН УРСР. Инст. Ботаніки, 1968. – Т. 2, вип. 1. – 500 с.
- ОКСНЕР А. М. Флора лишайників України. – К.: Наук. думка, 1993. – Т. 2, вип. 2. – 544 с.
- ХОДОСОВЦЕВ О.С. Лишайники причорноморських степів України. – Київ: Фітосоціоцентр, 1999 – 236 с.
- KONDRATYUK S.YA., KHODOSOVTSSEV A.YE., ZELENKO S.D. The second checklist of lichen forming, lichenicolous and allied fungi of Ukraine. – Kiev: Phytosociocentre, 1998. – 180 p.
- KONDRATYUK S.YA., PEROVA L.P., LACKOVICOVA A., PISUT I. A Catalogue of Eastern Carpathian Lichens. – Kyiv-Bratislava: M.H. Kholodny Institute of Botany, 2003. – 264 p.
- PURVIS O.W., COPPINS B.J., HAWKSWORTH D.L., JAMES P.W., MOORE D.M. The lichen flora of Great Britain and Ireland // Nat. Hist. Mus. Publ. – London, 1992. – 710 p.

Рекомендує до друку  
М.Ф. Бойко

Отримано 20.04.2005 р.

*О.С. Ходосовцев*  
Херсонський державний університет,  
вул. 40 років Жовтня, 27  
73000, Херсон  
Україна  
e-mail: khodosovtsev@ksu.ks.ua

*A.Ye. Khodosovtsev*  
Kherson State University  
27, 40 Let Oktyabrya  
73000, Kherson  
Ukraine  
e-mail: khodosovtsev@ksu.ks.ua